

در انتظار آفتاب

چکامه ای در سیره ی ولایی آقا امام زمان عجل الله تعالی فرجه

| مینو سادات محروقی |

انتشارات سیمرغ خراسان

۱۳۹۴

سرشناسه: محروقی / مینو سادات ۱۳۴۱
عنوان و نام پدیدآور: در انتظار آفتاب / مینو سادات محروقی .
مشخصات نشر: مشهد، سیمرغ خراسان، ۱۳۹۴
مشخصات ظاهری: ۲۲۰ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۳۱۳-۵۷-۴
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
موضوع: زندگی امام زمان (عج) انتظار
رده بندی کنگره: ۱۳۹۴ ک ۹ ک ۳۲۵ / LB۴۱۱۳
رده بندی دیویی: ۱۲۶/۲۴۵
شماره کتابشناسی ملی: ۲۴۶۵۹۲۴

مشهد: بلوار شهید مطهری - مطهری ۶۴ - پلاک ۳۷
تلفن: ۰۹۱۵۷۰۰۱۰۳۰
www.Simorghekhorasan.ir

نام کتاب: در انتظار آفتاب
مؤلف: مینو سادات محروقی
ناشر: انتشارات سیمرغ خراسان
ویراستار: فاطمه سلطان سلمی
طراح جلد و صفحه آرا: خاطره آرمین
نوبت چاپ: اول / شهریور ۱۳۹۴
شمارگان: ۱۰۰۰ جلد
قطع: رقعی
چاپ و صحافی: مدیران
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۳۱۳-۵۷-۴
قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

فصل اول

- ۹ القاب امام زمان حضرت مهدی علیه السلام
- ۱۰ سیمای امام زمان حضرت مهدی علیه السلام
- ۱۲ دوران زندگی امام زمان حضرت مهدی علیه السلام
- ۱۳ صورت و سیرت امام زمان حضرت مهدی علیه السلام
- ۱۵ اصحاب و یاران امام زمان حضرت مهدی علیه السلام
- ۱۸ همسر و فرزندان امام زمان علیه السلام
- ۴۱ چرا غیبت کبری؟
- ۴۳ هدف از غیبت
- ۴۴ مسجد کوفه
- ۴۵ زندگینامه پیامبران و امامان
- ۴۹ مکان زندگی امام عصر علیه السلام کجاست؟
- ۵۵ مکه محل ظهور و قیام حضرت مهدی علیه السلام
- ۵۶ مکه محل ظهور و قیام حضرت مهدی علیه السلام
- ۶۲ فرق ظهور با قیام
- ۶۵ مکه محل اجرای نخستین سخنرانی امام مهدی علیه السلام
- ۶۷ حجر الأسود، حجت و شاهد صدق امام علیه السلام

- گواهی حجرالأسود بر امامت امام سجاد علیه السلام ۶۸
- رازهای مسجد سهله ۷۰
- تأکید بر زیارت سیدالشهداء علیه السلام ۷۴
- مسجد سهله؛ به نام امام زمان علیه السلام ۷۶
- تاریخچه و مشخصات مسجد کوفه ۸۳

فصل دوم

- کسانی که امام زمان را دیده‌اند؟ ۱۰۹
- شرط دیدن امام زمان علیه السلام ۱۱۶

فصل سوم

- راهکارهای عملی برای دیدار امام زمان علیه السلام ۱۲۱
- امام موسی بن جعفر در ستایش فاطمه علیهما السلام ۱۲۵

فصل چهارم

- هنگامه ظهور و شباهتهای آن به قیامت ۱۳۱
- سیمای امام مهدی علیه السلام در قرآن کریم ۱۳۴
- سیمای حضرت مهدی در آئینه نهج البلاغه ۱۳۷
- تداوم امامت تا ظهور مهدی ۱۴۲
- خبر از غیبت امام زمان علیه السلام ۱۴۵
- ظهور نزدیک است ۱۴۶

- آینده روشن در حکومت..... ۱۴۷
- ره آورد حکومت امام زمان علیه السلام ۱۴۹
- شمایل و صفات امام زمان علیه السلام از نگاه معصومین..... ۱۵۲
- برای حضرت امام زمان علیه السلام ۱۵۹

فصل پنجم

- مهدویت و انتظار..... ۱۶۳
- امام زمان در لباس پلیس..... ۱۷۶
- دعای امام عصر علیه السلام برای علامه مجلسی..... ۱۷۸
- هدیه امام عصر علیه السلام به علامه مامقانی..... ۱۷۹
- دعای امام عصر علیه السلام برای تولد شیخ صدوق..... ۱۸۰
- فتوای اشتباه شیخ مفید و عنایت غیبی امام عصر علیه السلام ۱۸۲
- علامه بحر العلوم ۱۸۳
- جلوه نور..... ۱۸۳
- در محضر اساتید..... ۱۸۴
- لقب بحر العلوم..... ۱۸۴
- سفر حجاز..... ۱۸۵
- یادی از شاگردان..... ۱۸۶
- آثار علمی سید..... ۱۸۶

- آثار اجتماعی ۱۸۷
- مظهر فضیلتها ۱۸۸
- ناقه سوار ۱۸۹
- تعیین جایگاه امام زمان علیه السلام در مسجد سهله برای نخستین مرتبه ۱۹۱
- بحرالعلوم، سیدی که امام زمان علیه السلام او را به آغوش کشید ۱۹۲
- تلاوت قرآن امام زمان علیه السلام ۱۹۴
- غروب آفتاب ۱۹۴
- مقدس اردبیلی رحمه الله ۱۹۶
- احوال ایت الله ابوالحسن اصفهانی ۱۹۸
- مهاجرت سید ابوالحسن اصفهانی به ایران ۱۹۹
- مقام مرجعیت و معنوی سید ابوالحسن اصفهانی ۱۹۹
- نمونه دیگر از مقامات معنوی ایشان ۲۰۵

فصل ششم

- چهل حدیث از حضرت امام زمان علیه السلام ۲۰۹

فصل اول

زندگی امام زمان علیه السلام

زندگینامه حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه

آخرین امام شیعیان در پانزدهم ماه شعبان ۲۵۵ ق، علی رغم مراقبت های ویژه مأموران حکومت عباسی، در خانه امام عسکری علیه السلام چشم به جهان گشودند. تولد مخفیانه آن حضرت بی شباهت به تولد حضرت موسی علیه السلام و حضرت ابراهیم خلیل علیه السلام نیست.

نام: محمد بن الحسن

کنیه: ابوالقاسم

امام زمان حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه هم نام و هم کنیه حضرت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم است. در روایات آمده است که شایسته نیست آن حضرت را با نام و کنیه، اسم ببرند تا آن گاه که خداوند به ظهورش زمین را مزین و دولتش را ظاهر گرداند.

القاب امام زمان حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه

مهدی، خاتم، منتظر، حجت، صاحب الامر، صاحب الزمان، قائم و خلف صالح. شیعیان در دوران غیبت صغری ایشان را «ناحیه مقدسه» لقب داده بودند. در برخی منابع بیش از ۱۸۰ لقب برای امام زمان صلی الله علیه و آله و سلم بیان شده است.

ولادت امام زمان حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه

وی یگانه فرزند امام عسکری علیه السلام یازدهمین امام شیعیان است. امام زمان حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه در سحرگاه نیمه شعبان ۲۵۵ ق در سامرا چشم به جهان گشود و پس از پنج سال زندگی تحت سرپرستی پدر، و مادر بزرگوارشان نرجس خاتون، در سال ۲۶۰ ق به دنبال شهادت حضرت عسکری علیه السلام همچون

حضرت عیسیٰ علیه السلام و حضرت یحییٰ علیه السلام که در سنین کودکی عهده دار نبوت شده بودند، در پنج سالگی منصب امامت شیعیان را عهده دار شدند. آن بزرگوار پس از سپری شدن دوران غیبت با تشکیل حکومت عدل جهانی احکام الهی را در سرتاسر زمین حاکمیت خواهد بخشید.

آخرین امام شیعیان در پانزدهم ماه شعبان ۲۵۵ ق، علی رغم مراقبت های ویژه مأموران حکومت عباسی، در خانه امام عسکری علیه السلام چشم به جهان گشودند. تولد مخفیانه آن حضرت بی شباهت به تولد حضرت موسی علیه السلام و حضرت ابراهیم خلیل علیه السلام نیست. همان گونه که این دو پیامبر بزرگ الهی تحت شدیدترین تدابیر امنیتی فرعونیان و نمرودیان به اراده خداوند و به سلامت در کنار کاخ فرعون و نمرود متولد شدند.

حضرت مهدی علیه السلام نیز در حالی که جاسوسان و مأموران خلیفه عباسی تمام وقایع خانه امام یازدهم علیه السلام را زیر نظر داشتند، در کمال امنیت و بدون آن که دشمنان بویی ببرند، در سحرگاه روز جمعه نیمه شعبان قدم به جهان هستی گذاشتند.

سیمای امام زمان حضرت مهدی علیه السلام

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و ائمه اطهار علیهم السلام هر کدام در سخنان خود به اوصاف امام مهدی علیه السلام اشاره کرده اند. حضرت امام رضا علیه السلام در توصیف ویژگی های چهره و سجایای اخلاقی و ویژگی های برجسته آن حضرت می فرمایند: «قائم آل محمد صلی الله علیه و آله هاله هایی از نور چهره زیبای او را احاطه کرده است رفتار

معتدل و چهره شادابی دارد. از نظر ویژگی های جسمی شبیه ترین فرد به رسول خدا ﷺ است. نشانه خاصّ او آن است که گرچه عمر بسیار طولانی دارد، ولی از سیمای جوانی برخوردار است، تا آن جا که هر بیننده ای او را چهل ساله یا کمتر تصور می کند. از دیگر نشانه های او آن است که تا زمان مرگ با وجود گذشت زمان بسیار طولانی هرگز نشان پیری در چهره او دیده نخواهد شد.

حجت خدا

روزی عثمان بن سعید بن عمری به همراه حدود چهل نفر از بزرگان شیعه به حضور امام عسکری (علیه السلام) رسیدند تا درباره جانشین آن حضرت سؤال کنند و در آینده از ایجاد اختلاف در مسئله امامت جلوگیری کنند. راوی می گوید: وقتی عثمان بن سعید به حضرت عسکری (علیه السلام) گفت: آمده ایم تا درباره مطلب مهمی که شما به آن آگاه ترید از شما سؤال کنیم، حضرت عسکری (علیه السلام) فرمودند: بنشین عثمان. پس از ساعتی امام (علیه السلام) فرمودند: آیا می خواهید بگویم به چه منظوری آمده اید؟ همه گفتند: ای فرزند رسول خدا، بفرمایید. آنگاه حضرت فرمودند: آمده اید تا درباره حجت خدا و امام پس از من پرسید. همه گفتند: آری. در این لحظه ناگهان پسری که چهره درخشانی چون ماه داشت و از هر حیث به امام عسکری (علیه السلام) شبیه بود وارد شد. حضرت فرمودند: بعد از من پیشوای شما و جانشینم این فرزند من است. مواظب باشید پس از من در دین دچار آشفتگی نشوید...

دوران زندگی امام زمان حضرت مهدی علیه السلام

دوران زندگی امام زمان حضرت مهدی علیه السلام به چهار دوره تقسیم می شود:

(۱) از تولد تا غیبت امام زمان حضرت مهدی علیه السلام

امام زمان حضرت مهدی علیه السلام پس از تولد حدود پنج سال تحت سرپرستی پدر بزرگوارشان امام عسکری علیه السلام به صورت نیمه مخفی زندگی کردند. یکی از کارهای بسیار مهمی که حضرت امام حسن عسکری علیه السلام در این دوره انجام دادند این بود که امام زمان حضرت مهدی علیه السلام را به بزرگان شیعه معرفی کردند تا در آینده در مسئله امامت دچار اختلاف نشوند.

(۲) غیبت صغری امام زمان حضرت مهدی علیه السلام

پس از شهادت حضرت امام حسن عسکری علیه السلام در سال ۲۶۰ ق دوره غیبت صغری آغاز شد و تا سال ۳۲۹ ق ادامه پیدا کرد. در این دوره امام زمان حضرت مهدی علیه السلام از طریق چهار نائب به ادامه امور مردم می پرداختند.

(۳) دوره غیبت کبری امام زمان حضرت مهدی علیه السلام

این دوران از سال ۳۲۹ ق شروع شد و تا زمانی که خداوند مصلحت بدانند ادامه خواهد داشت در این دوره پاسخ به پرسش ها و احکام مردم بر عهده نایبان عام آن حضرت است و حضرت نایب خاصی برای این دوره معرفی نکرده اند.

(۴) دوره حکومت امام زمان حضرت مهدی علیه السلام

پس از ظهور، امام زمان حضرت مهدی علیه السلام بر اساس احکام اسلام حکومت واحد جهانی تشکیل خواهند داد که در سایه آن سرتاسر عالم پر از عدل و داد خواهد شد.

صورت و سیرت امام زمان حضرت مهدی علیه السلام

«چهره و شمایل حضرت مهدی علیه السلام را راویان حدیث شیعی و سنی چنین نوشته اند چهره اش گندمگون ، ابروانی هلالی و کشیده ، چشمانش سیاه و درشت و جذاب ، شانه اش پهن ، دندانهایش براق و گشاد ، بینی اش کشیده و زیبا، پیشانی اش بلند و تابنده . استخوان بندی اش استوار و صخره سان ، دستان و انگشتهایش درشت . گونه هایش کم گوشت و اندکی متمایل به زردی ، که از بیداری شب عارض شده، بر گونه راستش خالی مشکین . عضلاتش پیچیده و محکم ، موی سرش بر لاله گوش ریخته ، اندامش متناسب و زیبا ، هیاتش خوش منظر و رباینده ، رخساره اش در هاله ای از شرم بزرگوارانه و شکوهمند غرق، قیافه اش از حشمت و شکوه رهبری سرشار ، نگاهش دگرگون کننده ، خروزش دریا سان ، و فریادش همه گیر» .

حضرت مهدی صاحب علم و حکمت بسیار است و دارنده ذخایر پیامبران است . وی نهمین امام است از نسل امام حسین علیه السلام اکنون از نظرها غایب است . ولی مطلق و خاتم اولیاء و وصی اوصیاء و قائد جهانی و انقلابی اکبر است . چون ظاهر شود ، به کعبه تکیه کند ، و پرچم پیامبر (ص) را در دست گیرد و دین خدا را زنده و احکام خدا را در سراسر گیتی جاری کند . و جهان را پر از عدل و داد و مهربانی کند . حضرت مهدی علیه السلام در برابر خداوند و جلال خداوند فروتن است . خدا و عظمت خدا در وجود او متجلی است و همه هستی او را فرا گرفته است . مهدی علیه السلام عادل است و خجسته و پاکیزه ذره ای از حق

را فرو نگذارد . خداوند دین اسلام را به دست او عزیز گرداند . در حکومت او ، به احدی ناراحتی نرسد مگر آنجا که حد خدایی جاری گردد . مهدی علیه السلام حق هر حقداری را بگیرد و به او بدهد . حتی اگر حق کسی زیر دندان دیگری باشد ، از زیر دندان انسان بسیار متجاوز و غاصب بیرون کشد و به صاحب حق باز گرداند . به هنگام حکومت مهدی علیه السلام حکومت جباران و مستکبران ، و نفوذ سیاسی منافقان و خائنان ، نابود گردد . شهر مکه ، قبله مسلمین ، مرکز حکومت انقلابی مهدی شود .

نخستین افراد قیام او ، در آن شهر گرد آیند و در آنجا به او پیوندند ... برخی به او بگروند و با دیگران جنگ کند ، و هیچ صاحب قدرتی و صاحب مرامی ، باقی نماند و دیگر هیچ سیاستی و حکومتی ، جز حکومت حقه و سیاست عادلانه قرآنی ، در جهان جریان نیابد . آری ، چون مهدی علیه السلام قیام کند زمینی نماند ، مگر آنکه در آنجا گلبانگ محمدی : اشهد ان لا اله الا الله ، و اشهد ان محمداً رسول الله ، بلند گردد . در زمان حکومت مهدی علیه السلام به همه مردم حکمت و علم بیاموزند ، تا آنجا که زنان در خانه ها با کتاب خدا و سنت پیامبر (ص) قضاوت کنند . در آن روزگار ، قدرت عقلی توده ها تمرکز یابد . مهدی علیه السلام با تأیید الهی ، خردهای مردمان را به کمال رساند و فرزاندگی در همگان پدید آورد ... مهدی علیه السلام فریاد رسی است که خداوند او را بفرستد تا به فریاد مردم عالم برسد . در روزگار او همگان به رفاه و آسایش و وفور نعمتی بمانند دست یابند . حتی چهارپایان فراوان گردند و با دیگر جانوران ، خوش

و آسوده باشند. زمین گیاهان بسیار رویاند آب نهرها فراوان شود، گنج ها و دینه های زمین و دیگر معادن استخراج گردد. در زمان مهدی علیه السلام آتش فتنه ها و آشوبها بیفردد، رسم ستم و شیخون و غارتگری برافتد و جنگها از میان برود. در جهان جای ویرانی نماند، مگر آنکه مهدی علیه السلام آنجا را آباد سازد. در قضاوتها و احکام مهدی علیه السلام و در حکومت وی، سر سوزنی ظلم و بیداد بر کسی نرود و رنجی بر دلی ننشیند. مهدی، عدالت را، همچنان که سرما و گرما وارد خانه ها شود، وارد خانه های مردمان کند و دادگری او همه جا را بگیرد.

اصحاب و یاران امام زمان حضرت مهدی علیه السلام

۱. عثمان بن سعید عمروی (متوفای سال ۲۶۵ ق.).
 ۲. محمد بن عثمان عمروی (متوفای سال ۳۰۴ ق.).
 ۳. حسین بن روح نوبختی (متوفای سال ۳۲۶ ق.).
 ۴. علی بن محمد سمیری (متوفای سال ۳۲۹ ق.).
- این چهار تن نماینده بلافصل امام زمان حضرت مهدی علیه السلام بودند که در ایام غیبت صغری، پس از شهادت امام حسن عسکری علیه السلام، از سال ۲۶۰ تا ۳۲۹، به مدت ۷۰ سال به ترتیب، واسطه میان امام زمان حضرت مهدی علیه السلام و شیعیان ایشان بودند. این چهار نفر به «نواب اربعه» مشهورند.

ولی در هنگام خروج آن حضرت، ۳۱۳ نفر از یارانش به او پیوسته و نخستین هسته لشکریان امام زمان حضرت مهدی علیه السلام را تشکیل می دهند. علاوه بر آنان، هزاران نفر در ایام غیبت آن حضرت به این مقام ارجمند نایل شده اند که بر

دیگران پنهان مانده است و پنهان خواهد ماند. همچنین افراد بسیاری در ایام غیبت به محضرش شرفیاب گشته و از عنایاتش بهره‌مند شده‌اند که در این جا به نام برخی از آنان اشاره می‌گردد:

۱. اسماعیل بن حسن هرقلی.

۲. سید محمد بن عباس جبل عاملی.

۳. سید عطوه علوی حسنی.

۴. امیر اسحاق استرآبادی.

۵. ابوالحسین بن ابی بغل.

۶. شریف عمر بن حمزه.

۷. ابوراجح حمامی.

۸. شیخ حر عاملی.

۹. مقدس اردبیلی.

۱۰. محمد تقی مجلسی.

۱۱. میرزا محمد استرآبادی.

۱۲. علامه بحر العلوم.

۱۳. شیخ حسین آل رحیم.

۱۴. ابوالقاسم بن ابی جلیس.

۱۵. ابو عبدالله کندی.

۱۶. ابو عبدالله جنیدی.

۱۷. محمد بن محمد کلینی.
۱۸. محمد بن ابراهیم بن مهزیار.
۱۹. محمد بن اسحاق قمی.
۲۰. محمد بن شاذان نیشابوری.

زاممداران معاصر امام زمان حضرت مهدی عج:

امام زمان حضرت مهدی عج از زمان تولد (سال ۲۵۵ هجری) تا زمان ظهور و تشکیل حکومت جهانی، با تمام حاکمان و زمامداران کشورهای اسلامی و غیر اسلامی، معاصر بوده و خواهد بود؛ اما خلفای عباسی که در ایام غیبت صغرای آن حضرت بر مسلمانان حکومت راندند، عبارتند از:

۱. مهتدی عباسی (۲۵۵ - ۲۵۶ ق.).
۲. معتمد عباسی (۲۵۶ - ۲۷۹ ق.).
۳. معتضد عباسی (۲۷۹ - ۲۸۹ ق.).
۴. مکتفی عباسی (۲۸۹ - ۲۹۵ ق.).
۵. مقتدر عباسی (۲۹۵ - ۳۲۰ ق.).
۶. قاهر عباسی (۳۲۰ - ۳۲۲ ق.).
۷. راضی عباسی (۳۲۲ - ۳۲۹ ق.).
۸. متقی عباسی (۳۲۹ - ۳۳۳ ق.).

هنگامی که امام زمان حضرت مهدی عج ظهور کند و قیام آزادی بخش وی فراگیر شود، برخی از سلاطین و حاکمان کشورها در برابر او تواضع نموده و

سر تسلیم فرود می آورند .

برخی دیگر با آن حضرت، به مقابله و منازعه بر می خیزند و پس از درگیری، متحمل شکست و اضمحلال خواهند شد و حکومت آن حضرت، از شرق تا غرب کره زمین را فرا خواهد گرفت. در این باره، روایات فراوانی از معصومین علیهم السلام نقل شده است که برای نمونه، حدیثی را از امام محمد باقر علیه السلام بیان می کنیم:

عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ: الْقَائِمُ مِنَّا مَنْصُورٌ بِالرُّعْبِ، مُؤَيَّدٌ بِالنَّصْرِ، تُطَوَّى لَهُ الْأَرْضُ وَتَظْهَرُ لَهُ الْكِنُوزُ وَيَبْلُغُ سُلْطَانَهُ الْمَشْرِقَ وَالْمَغْرِبَ وَيُظْهِرُ اللَّهُ دِينَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ فَلَا يَبْقَى عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ خَرَابٌ إِلَّا عَمَّرَ وَيَنْزِلُ رُوحُ اللَّهِ عِيسَى بْنِ مَرْيَمَ فَيُصَلِّيَ خَلْفَهُ^۱.

قیام کننده از ما منصور به رعب و مؤید به نصر است. زمین از برای او در نوردیده شود و گنج‌های پنهان را برای او آشکار کند. سلطنت و حکومت او شرق و غرب را فرا خواهد گرفت و خداوند منان، به دست او دین خود را بر همه دین‌ها غالب گرداند، اگر چه مشرکان را خوش نیاید. در روی زمین هیچ خرابی باقی نماند، مگر این که آبادش کند و روح الله، عیسی بن مریم از آسمان نازل شده و بر او اقتدا کند و پشت سرش نماز بخواند.

همسر و فرزندان امام زمان علیه السلام

این پرسش که آیا امام زمان علیه السلام همسر و فرزند دارد یا خیر، از جمله پرسش

۱- ر. ک: محمد بن حسن حر عاملی، وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه، تصحیح و تحقیق: عبدالرحیم ربانی

شیرازی، چاپ هشتم: تهران، اسلامیه، ۱۳۷۳، ج ۱۴، باب ۱ و ۲ از ابواب مقدمات النکاح و آداب، صص ۹-۲۰.

هایی است که در جامعه ما بسیار مطرح می شود و در کتاب ها و منابع مطالعاتی موضوع مهدویت هم پاسخ روشنی به آن داده نشده است. گروهی به استناد برخی روایات و قواعد عمومی اسلام معتقدند که امام مهدی علیه السلام ازدواج کرده است و همسر و فرزند دارد.

گروهی هم با توجه به پاره ای دیگر از روایات بر این باورند که آن حضرت همسری اختیار نکرده است. در این جا برای روشن شدن پاسخ این پرسش، به بررسی ادله و مستندات این دو گروه می پردازیم.

۱. باورمندان به ازدواج امام زمان علیه السلام کسانی که معتقدند امام مهدی علیه السلام ازدواج کرده است، به دو دسته دلیل استناد می کنند:

الف) روایاتی که در فضیلت ازدواج وارد شده و در آنها تأکید شده است که ازدواج، سنت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله است و هر کس از آن روی گرداند، از پیامبر نیست. محدث نوری رحمه الله در پاسخ کسانی که می گویند: «معلوم نیست حضرت حجت علیه السلام اولاد و عیال داشته باشد»، می نویسد: چگونه ترک خواهند فرمود چنین سنت عظیم جد اکرم خود را با آن همه ترغیب تحریص که در فعل آن و تهدید و تخویف^۳ در ترکش شده و سزاوارترین امت در اخذ به سنت پیغمبر صلی الله علیه و آله، امام هر عصر است و تاکنون کسی ترک آن را از خصایص آن

جناب نشمرده است.^۴

۱- همان

۲- تشویق کردن.

۳- برحذر داشتن.

۴- میرزا حسین نوری، نجم الثاقب، چاپ نهم: قم، مسجد مقدس جمکران، ۱۳۸۴، ص ۴۰۳.

ب) روایات، دعاها و زیارت هایی است که در آنها به نوعی به همسر و فرزند داشتن آن حضرت تصریح یا اشاره شده است. از آن جمله می توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱: شیخ طوسی درباره غیبت امام مهدی علیه السلام به نقل از مفضل بن عمر، روایتی را از امام صادق علیه السلام نقل کرده است که شاید از آن بتوان دریافت که آن حضرت فرزند دارد:

همانا صاحب این امر دارای دو غیبت است: یکی از آن دو چندان به درازا می کشد که برخی از مردم می گویند: او مرده است و بعضی می گویند: او کشته شده است و عدّه ای از ایشان می گویند: او رفته است. تا این که از یارانش جز افراد اندکی، کسی بر امر او باقی نمی ماند و از جایگاهش نه کسی از فرزندان او و نه دیگری آگاهی دارد، مگر همان خدمت گزاری که به کارهای او می رسد.^۱ به نظر می رسد استدلال به روایت یاد شده چندان درست نباشد؛ زیرا نعمانی نیز در کتاب خود همین روایت را نقل کرده است، ولی پایان آن، با آنچه از شیخ طوسی نقل شد، متفاوت است و نمی توان از آن استفاده کرد که آن حضرت فرزندی دارد. متن روایت چنین است: «و از جایگاهش هیچ کس از دوست و بیگانه آگاهی نمی یابد، مگر همان خدمت گزاری که به کارهای او می رسد».^۲ علامه سید جعفر مرتضی عاملی در این زمینه می نویسد:

با توجه به یکی بودن روایت از نظر طوسی و نعمانی و وجود چنین اختلافی در

۱- کتاب الغیبه (طوسی)، ص ۱۰۲؛ بحارالانوار، ج ۵۲، صص ۱۵۲ و ۱۵۳، ح ۵.

۲- کتاب الغیبه (نعمانی)، باب ۱۰، ص ۱۷۲، ح ۵.

محلّ مورد استشهداد، روایت مزبور قابل استدلال نیست.^۱
اشکال های دیگری نیز به متن روایت شیخ طوسی وارد شده است که برای رعایت اختصار به همین مقدار بسنده می کنیم.^۲

۲: ابوبصیر از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود:
گویا می بینم که قائم علیه السلام با خانواده و فرزندان در مسجد سهله فرود آمده است.^۳
۳: در بخشی از صلوات معروف به ضراب اصفهانی که از امام عصر علیه السلام نقل شده و خواندن آن در عصر روز جمعه سفارش گشته، چنین آمده است:
بار خدایا، به او درباره خودش، فرزندانش، شیعیانش، رعیتش، خاصش، عامش، دشمنش و همه اهل دنیا، عطا فرما آنچه را که دیده اش را روشن و دلش را مسرور گرداند.^۴

۴: در یکی از دعاهای عصر غیبت از امام رضا علیه السلام نقل شده، عبارتی مشابه صلوات ضراب اصفهانی آمده است.^۵
محدّث نوری، ادعیه و زیارات دیگری را نیز نقل می کند که در آنها تعبیری چون «ذریته»، «ولده»، «اهل بینه» به کار رفته است و به نوعی به همسر و فرزند

۲ - سید جعفر مرتضی عاملی، جزیره خضرا در ترازوی نقد، ترجمه: محمد سپهری، چاپ سوم: قم، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۳۷۷، ص ۲۱۸؛ شیخ محمد تقی شوشتری، الاخبار الدخیله، تصحیح: علی اکبر غفاری، تهران، مکتبه الصدوق، ۱۴۰۱ هـ ق، ج ۱، ص ۱۵۰؛ سید محمد صدر، تاریخ الغیبه الکبری، بیروت، دارالتعارف، ۱۳۹۵ هـ ق، ص ۷۰.

۲-ر. ک: ابوالفضل طریقه دار (ترجمه و تحقیق)، جزیره خضرا، افسانه یا واقعیت؟!، چاپ هفتم: قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۲، ص ۲۱۸.

۳-بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۱۷، ح ۱۳.

۴-همان، ص ۲۲، ح ۱۴.

۵-ر. ک: بحار الانوار، ج ۹۵، ص ۳۳۲.

داشتن امام عصر علیه السلام اشاره دارد.^۱

۲. منکران ازدواج امام زمان علیه السلام

کسانی نیز که منکر ازدواج و فرزند داشتن امام عصر علیه السلام هستند، افزون بر خدشه در سند یا دلالت روایات مورد استناد گروه نخست،^۲ به روایاتی استناد می کنند که در این جا به برخی از آنها اشاره می کنیم.

الف) شیخ طوسی از حسن بن علی خزاز نقل می کند:

علی بن ابی حمزه بر ابی الحسن رضا علیه السلام وارد شد و به آن حضرت عرض کرد: «آیا تو امامی؟» حضرت فرمود: «آری.» پس او گفت: «من از جدّت، جعفر بن محمد علیه السلام شنیدم که می فرمود: امامی وجود ندارد، مگر اینکه نسلی از او به جا می ماند.» پس فرمود:

ای پیرمرد! فراموش کرده ای یا خود را به فراموشی زده ای. جعفر این گونه نگفت، بلکه جعفر گفت: امامی وجود ندارد، مگر این که فرزندی دارد؛ به جز امامی که حسین بن علی «درود بر آنها باد» پس از او از قبر بیرون می آید؛ همانا او فرزندی ندارد.

پس گفت: راست گفتمی، فدایت شوم، شنیدم که جدت چنین می فرمود.^۴
 ۱- ر. ک: نجم الثاقب، صص - ۴۰۳، ۴۰۶.

۲- ر. ک: درآسه فی علامات الظهور و الجزیره الخضراء، صص - ۲۳۰، ۲۳۳.

۳- او یکی از سران واقفه بود. گفتنی است «واقفه» اسم عام برای هر گروهی است که بر خلاف جمهور در یکی از مسائل امامت در قبول رأی اکثریت توقف می کرده اند ولی معمولاً این لقب نام عمومی فرقی از شیعه است که در مقابل «قطعیه» منکر رحلت امام موسی کاظم علیه السلام شدند و امامت را به آن حضرت قطع کردند و منکر امامت فرزندش شدند. محمد جواد مشکور، فرهنگ فرق اسلامی، چاپ دوم: مشهد، بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۷۲، صص ۴۵۴ و ۴۵۶.

۴- کتاب الغیبه (طوسی)، صص ۱۳۴ و ۱۳۵؛ محمد بن جریر طبری، دلائل الامامه، نجف اشرف،

ب) مسعودی نیز در اثبات الوصیه، روایتی مشابه همین روایت نقل کرده است^۱ ناگفته نماند که برخی از عالمان شیعه گفته اند مراد این روایت از این که می گوید «او فرزندی ندارد»، این است که «او فرزندی که امام باشد، ندارد».^۲

در این بررسی دلایل و مستندات دو گروه باید دو نکته را یادآور شویم: یک، در مورد این پرسش که آیا امام زمان علیه السلام همسر و فرزند دارد یا خیر؟ به صراحت و با قطع و یقین نمی توان اظهار نظر کرد، ولی این جای هیچ گونه نگرانی نیست زیرا روشن شدن یا روشن نشدن پاسخ این پرسش، در میزان معرفت و اطاعت ما نسبت به آن حضرت هیچ تأثیری ندارد. از این رو، هرگز نباید خود را آن چنان به این گونه پرسش ها مشغول داریم که از وظایف اصلی مان نسبت به حجّت خدا باز مانیم.

دو- حتی اگر بپذیریم که امام زمان علیه السلام همسر و فرزند دارد، هیچ لزومی ندارد که آنها چون خود امام زمان علیه السلام دارای عمر طولانی باشند، چون داشتن عمر طولانی تنها برای آن حضرت ضروری است و همسر و فرزندان آن حضرت می توانند چون دیگر انسان ها باشند.

منظور از غیبت صغری و کبری چیست؟ به چه معنا است؟

پس از شهادت امام یازدهم علیه السلام از سال ۲۶۰ قمری تا سال ۳۲۹ یعنی حدود ۶۹ سال دوره

الحیدریه، ۱۳۸۲ هـ ق، صص ۱۳۰ و ۱۳۱، بحارالانوار، ج ۵۳، ص ۷۵، ح ۷۷.

۱- علی بن حسین مسعودی، اثبات الوصیه، قم، بصیرتی، بی تا، ص ۲۰۱.

۲- ر. ک: نجم الناقب، ص ۴۰۷. شفیعی سروستانی، ابراهیم (۱۳۴۳)، پرسش از موعود، تهران:

موعود عصر، چاپ اول

(غیبت صغری) بود و از آن پس تا کنون و تا آنگاه که امام قائم علیه السلام ظهور فرماید دوره (غیبت کبری) است .

در غیبت صغری رابطه مردم با امام علیه السلام بکلی قطع نشد اما محدود بود و هر فردی از شیعه می توانست بوسیله (نواب خاص) که از بزرگان شیعه بودند مشکلات و مسائل خود را بعرض امام برساند و توسط آنان پاسخ دریافت دارد و احیاناً به حضور امام شرفیاب شود این دوره را می توان دوران آمادگی برای غیبت کبری دانست که در آن ارتباط قطع شد و مردم موظف شدند در امور خود به نواب عام یعنی فقهاء و آگاهان به احکام شرع مراجعه کنند .

اگر غیبت کبری یک باره و ناگهان رخ می داد ممکن بود موجب انحراف افکار شود و ذهنها آماده پذیرش آن نباشد اما به تدریج و در طول مدت غیبت صغری ذهنها آماده شد و بعد غیبت کامل آغاز گردید و نیز ارتباط با امام توسط نواب خاص در دوران غیبت صغری و همچنین شرفیابی برخی از شیعیان به خدمت امام قائم علیه السلام در آن دوره مسئله ولادت و حیات آن گرامی را بیشتر تثبیت کرد و اگر غیبت کبری بدون این مقدمات شروع می شد شاید این مسائل تا این حد روشن نمی بود و ممکن بود برای برخی ایجاد تردید و اشکال نماید خدای متعال به حکمت خویش غیبت امام زمان علیه السلام را ، همانطور که از پیش پیامبر صلی الله علیه و آله و ائمه علیهم السلام خبر داده بودند ، به دو گونه قرار داد غیبتی خفیفی تر طی مدتی کوتاه تر جهت آمادگی برای غیبت کامل که آن (غیبت صغری) است و پس از آن غیبت بزرگ و طولانی که

آن (غیبت کبری) است تا بدین ترتیب پیروان اهل بیت علیهم السلام بر ایمان و پیروی خویش استوار و ثابت قدم بمانند و اعتقاد قلبی خود را نسبت به امام خویش از دست ندهند و در انتظار او و فرج الهی بسر برند و در مدت غیبت به دین الهی تمسک جویند و خودسازی کنند و به وظایف مذهبی خود عمل نمایند تا فرمان الهی در مورد ظهور و قیام امام عصر عجل الله فرجه در رسد و به سعادت و نجات کامل نائل آیند .

امام مهدی عجل الله فرجه بنا بر قول مشهور ، در سال ۲۵۵ ق چشم به جهان گشود . پنج سال بعد ، پس از شهادت امام حسن عسکری علیه السلام مأموران دستگاه عباسی ، به خانه امام عجل الله فرجه هجوم برده و در جستجوی فرزند و جانشین آن حضرت برآمدند از این حادثه و پیشامد ، معلوم شد که خطر جدی جان امام آینده را تهدید می کند . لذا لازم بود جهت محفوظ ماندن جان باقیمانده سلسله امامت و سلاله نبوت و مصلح بزرگ بشریت ، اقدامی جدی به عمل آید و به همین خاطر حضرت از تیررس چشمان کارگزاران خلفای عباسی پنهان گردید .

غیبت امام زمان عجل الله فرجه برای شیعیان بسیار سخت و دشوار بود و احتمال قوی بود که در این دوران دچار حیرت و سرگردانی و تشقت شوند ، ولی برای این که شیعیان به غیبت امام عجل الله فرجه عادت کنند و باغیبتش دچار شک و تردید نشوند و احساس وحشت نکنند ، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم و ائمه معصومین علیهم السلام از سالها قبل ، تدابیر لازم را اندیشیده بودند و در بیانات نورانی و پرمحتوای خویش ، مساله غیبت را به طور گسترده یادآوری نموده و افکار

عمومی را جهت پذیرش غیبت مهیا ساخته بودند^۱.

برخی از محدثین شیعه، اخبار مربوط به امام زمان علیه السلام و غیبت آن حضرت را از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم و از ائمه معصومین علیهم السلام به ترتیب نقل کرده اند.^۲ در آن احادیث اوصاف و ویژگی های غیبت، بیان شده و در طول تاریخ طبق آن به وقوع پیوسته کسانی که در دوره غیبت صغری، نیابت داشتند و با اسم و مشخصات معرفی شده بودند، «نایب خاص» نامیده شده و نایبان خاص امام زمان علیه السلام را نواب خاص «نواب اربعه» می گویند است. وقوع غیبت حضرت، خود، یکی از دلایل قطعی صدق این احادیث و صدق این احادیث هم، دلیل قطعی بر صحت امامت او، و دلیل روشنی بر این که «مهدی موعود» جز او کس دیگری نیست، زیرا چنین ویژگی هایی در غیر او دیده نشده است.

غیبتی که در احادیث پیشگویی شده بود، در دو مرحله به وقوع پیوست: غیبت صغری به دوره ای از غیبت اطلاق می شود که امام زمان علیه السلام از انظار عمومی غایب بوده و نایبانی را انتخاب کرده بود، تا توسط آنان با شیعیان در ارتباط باشد. برای آغاز غیبت صغری، مبدأ دقیقی، در دست نداریم که بتوانیم بدان اشاره کنیم و بگوییم مثلاً در فلان روز یا فلان ساعت آغاز شده است، بلکه به طور کلی

۱- اثبات الهداه، ج ۶، ص ۳۸۶، حدیث ۹۷ فیض الاسلام، نهج البلاغه، کلمات قصار، شماره ۱۳۹ کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، ج ۲، باب غیبت، ح ۱، ۱۵ طوسی، محمد بن حسن، کتاب الغیبه، ص ۱۶۰، ح ۱۱۸.
۲- صدوق، محمد بن علی بن بابویه، کمال الدین، صص ۲۵۶ به بعد.

می توان گفت: غیبت صغری از زمان شهادت امام حسن عسکری (علیه السلام) در هشتم ربیع الاول سال ۲۶۰ ق که حضرت ولی عصر (علیه السلام) متولی امر امامت گردید، آغاز شده و باوفات «علی بن محمد سمري» چهارمین و آخرین نایب حضرت، در نیمه شعبان سال ۳۲۹ ق پایان یافته است. مدت غیبت صغری طبق آنچه که بیان شد، مدت غیبت صغری نزدیک به ۷۰ سال است. لیکن برخی مدت آن را ۷۴ سال نوشته اند.^۱

این دسته از علما، مبدأ غیبت صغری را، سال تولد آن حضرت یعنی سال ۲۵۵ ق، به حساب آورده اند. به نظر می رسد، ۷۰ سال نزدیک به واقع باشد زیرا باوجود اینکه امام زمان (علیه السلام) در زمان حیات پدرش، غایب از دیدگان بود، لیکن این غایب بودن از غیبت صغری محسوب نمی شود چون در زمان حیات پدر بزرگوارش، منصب و مسؤولیت امامت را به عهده نگرفته بود و بعد از وفات پدر متولی امامت گردید و وقتی ما از غیبت او بحث می کنیم، مراد ما آن غیبتی است که همراه و ملازم با امامت باشد نه هر غیبتی.

بنابراین، غیبت صغری یعنی: غیبتی که وصف امامت و داشتن نواب خاص، همراه و ملازم آن باشد و چنین غیبتی از هشتم ربیع الاول سال ۲۶۰ ق شروع و در نیمه شعبان سال ۳۲۹ ق خاتمه یافته است.^۲

غیبت کبری پس از سپری شدن دوره غیبت صغری، غیبت کبری و طولانی باخاتمه نیابت خاصه و مکاتبات حضرت با نواب، شروع شده و تا به امروز

۱-طبرسی، فضل بن حسن، اعلام الوری، ص ۶۱۶ سلیمان، کامل، یوم الخلاص، ص ۱۴۷.

۲-صدر، سیدمحمد، تاریخ الغیبه الصغری، ص ۴۱۷.

ادامه دارد. ویژگیهای این غیبت در ادامه بحث روشن خواهد شد. پیشگویی دو نوع غیبت احادیث بسیاری از ائمه هدی علیهم السلام و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم نقل شده، که در آنها برای حضرت دو نوع غیبت پیش بینی کرده اند. این بخش از بحث و روایات مربوط به آن و تحقق عینی آنها در خارج، برای ما شیعیان اهمیت خاصی دارد و جواب برخی از اشکالات و ایرادهایی است که برخی نویسندگان معاصر، در اثر بی توجهی یا از روی غرض وارد کرده اند. بنابراین، برای روشن شدن حقیقت به دو نمونه از آن احادیث اشاره می کنیم ... امام علی (علیه السلام) به نقل از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) می فرماید: «... ثم یغیب عنهم امامهم ماشاء الله و یكون له غیبتان : احدهما طول من الاخری ، ثم التفت الینارسول الله فقال رافعا صوته : الحذر الحذر اذا فقدنا الخامس من ولد السابع من ولدی» ... سپس امامشان تا مدتی که خدا بخواهد از دیدگان پنهان می گردد، و برای او دو غیبت خواهد بود که یکی از آنها طولانی تر از دیگری است.

سپس رسول خدا (صلی الله علیه و آله) نگاهی به ما کرد و با صدای بلند فرمود: هشیار و آگاه باشید هنگامی که پنجمین از نسل هفتمین فرزندانم از دیده هانا پدید شود^۱.

امام صادق (علیه السلام) می فرماید: « للقاء غیبتان : احدهما طویلہ والاخری قصیره ، فالاولی یعلم بمكانه فیها خاصه من شیعتہ ، والاخری لایعلم بمكانه فیها الا خاصه موالیه فی دینه »^۲

۱- مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۸۰.
 ۲- مقصود خادمان و اهل بیت آن حضرت و یا همان سی نفری که همراه حضرت هستند که در روایات به آنها اشاره شده است

برای قائم علیه السلام دو غیبت است: یکی طولانی و دیگری کوتاه، در اولی تنها خواص شیعیان از جایگاه او مطلع خواهند بود، در دومی فقط نزدیکترین خواص او که متصدی خدمت او هستند^۱

از جایگاه وی باخبر خواهند بود. احادیث زیادی درباره پیشگویی دو نوع غیبت وارد شده است که فقط نه حدیث در «غیبت نعمانی» نقل شده است. محمد بن ابراهیم نعمانی، که از اعلام قرن چهارم هجری است، بعد از نقل این احادیث، چنین نتیجه گیری می کند: «این احادیثی که بیانگر دو غیبت برای قائم علیه السلام است، احادیثی است که بحمدالله نزد ما از صحت برخوردار است و خداوند گفتار امامان را روشن نموده و دلیل راستگویی ایشان را در آن آشکار ساخته است.»^۲

۹- در عین حال «ساشدنیا» از نویسندگان معاصر، می نویسد: «قابل توجه است بپذیریم که دوران غیبت صغری، که نواب خاص امام زمان علیه السلام در آن دوره، مسؤولیت نیابت را به عهده داشتند و نزدیک به هفتادسال از تاریخ را به خوداختصاص دادند، مصادف و مقارن با خلافت شش تن از خلفای عباسی بوده است.

تقسیم غیبت کوتاه و طولانی، ابداع فقهای امامیه باشد، در تایید این تقسیم

۱- نعمانی، محمدبن ابراهیم، کتاب الغیبه، ص ۱۷۰، حدیث اول بشاره الاسلام، ص ۱۶۴ کلینی، محمدبن یعقوب، همان، ص ۱۴۰ صافی، لطف الله، منتخب الاثر، ص ۲۵۱، باب ۲۶.

۲- نعمانی، محمدبن ابراهیم، همان، ص ۱۷۳ ۱۲۵ {L, =L}، به نقل از تاریخ سیاسی غیبت امام دوازدهم، ص ۲۱۹.